

12. Вакуленко М. О. Тлумачний словник із фізики /М. О. Вакуленко, О. В. Вакуленко. — К. : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2008. — 767 с.
13. Козирський В. Х-промені : українські сторінки історії / В. Козирський,
А. Ленъ, В. Шендеровський // Науковий вісник Чернівецького університету. — 1999. — Вип. 63. Фізика. Електроніка. — С. 101–105.
14. Мілько В.І., Топчій Т.В. Іван Пулюй — український вчений і дослідник // Український радіологічний журнал. — 1995. — №3. — С. 58–59.
15. Долчук М.З. Перед В.К. Рентгеном був український професор І.П. Пулюй // Український радіологічний журнал. — 1995. — №3. — С. 59–60.
16. Борисова Т.Г. Деривационная категория вещественности в языковой категоризации действительности // Язык. Текст. Дискурс: Научный альманах. — Ставрополь: Изд-во ПГЛУ, 2007. — Вып. 5. — С. 291–297.
17. Воробйова Л. В. Українська школа фізичної економії: автореф. дис... канд. екон. наук: 08.01.04 / Л. В. Воробйова; Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана. — К., 2006. — 15 с.
18. Шафранська Н.В. Трасування осей геологічних тіл складної морфології з використанням процедури побудови полігонів Вороного в середовищі ГІС / Н.В. Шафранська // Теоретичні та прикладні аспекти геоінформатики : збірник наукових праць. — 2012. — С. 51–56.
19. Dictionary of medical eponyms on the Web // www.whonamedit.com

УДК 316.77.331.54

Дмитренко О.П.,

*кандидат філологічних наук,
доцент кафедри німецької мови факультету
міжнародної економіки і менеджменту
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана*

**МОВНА КАРТИНА СВІТУ
В МІЖКУЛЬТУРНІЙ КОМУНІКАЦІЇ
(НА БАЗІ ФРАЗЕОЛОГІЧНОГО ФОНДУ
СУЧАСНОЇ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ)**

Анотація. У статті розглянуті питання про тісний зв'язок, взаємозалежність навчання іноземної мови, міжкультурної комунікації та мовної карти-

ни світу, зроблена спроба виявити джерела та причини міжкультурних непорозумінь і конфліктів у міжкультурній комунікації.

Ключові слова: мовна картина світу, міжкультурна комунікація, міжкультурні відмінності, міжкультурні непорозуміння та конфлікти.

Аннотація. В статті розглядається тесная связь, взаимозависимость обучения иностранному языку, межкультурной коммуникации и языковой картины мира, предпринята попытка выявить источники и причины межкультурных недоразумений и конфликтов.

Ключевые слова: языковая картина мира, межкультурная коммуникация, межкультурные отличия, межкультурные недоразумения.

Abstract. The article deals with the question of close connection between teaching of foreign language, intercultural communication and lingual world picture. The author tries to find the sources and reasons of misunderstandings and conflicts in the intercultural communication

Keywords: lingual world picture, intercultural communication, intercultural difference, cross-cultural misunderstandings and conflicts.

Сучасні вимоги до підготовки кваліфікованого фахівця вищої школи зобов'язують його бути активним учасником міжкультурної комунікації з високим рівнем сформованості іншомовної комунікативної компетентності, бути здатним до комунікації у професійному, побутовому та ситуативному плані, готовим та спроможним знайти та використати будь-яку інформацію з іноземних джерел.

За загальноєвропейськими рекомендаціями Ради Європи щодо вивчення іноземних мов передбачається вільне спілкування фахівця іноземною мовою, тобто формування у фахівців іншомовної комунікативної компетентності. До структури комунікативної компетенції належать: мовленнєва компетенція (аудіювання, говоріння, читання, письмо); мовна компетенція (лексичні, фонетичні, орфографічні знання); стратегічна компетенція; дискурсивна компетенція; соціолінгвістична та соціокультурна компетенція. Викладання іноземних мов переживає складний період перебудови, переоцінки цінностей, перегляду мети, завдань, методів та матеріалів викладання.

Сьогодення гостро ставить питання міжкультурного діалогу, міжкультурної комунікації. Пришвидшені темпи глобалізації, відкриття кордонів, розширення міжнародних зв'язків, спрощені процедури отримання віз та розвиток туристичної сфери, сучасні засоби комунікації зближують окремих людей, групи людей та нації у світі, викликаючи жагу пізнати та зрозуміти інший духовний світ, іншу культуру. Новий час вимагає перегляду загальної методології, певних методів та прийомів викладання іноземних

мов. Небувалий запит вимагає небувалої пропозиції. Знання іноземних мов вимагають виключно у функціональному плані, для використання їх у різних сферах суспільного життя як засобу реального спілкування з людьми із інших країн. Безумовно, що тісний зв'язок та взаємозалежність між володінням іноземною мовою та можливістю спілкуватися з представниками іншої культури є цілком очевидними. Тому розроблення теоретичних та практичних проблем міжкультурної комунікації як спрямованого процесу, що реалізується відповідно до конкретно визначених соціальних цілей, є особливо актуальним та стратегічно необхідним.

Метою статті є спроба показати тісну взаємопов'язаність, взаємозалежність викладання іноземних мов, міжкультурної комунікації та мовної картини світу та недопустимість їх розриву при вивченні будь-якої іноземної мови. Дати відповідь на питання, що є джерелом та причиною більшості конфліктів та непорозумінь у міжкультурному спілкуванні, висвітлити своє бачення цієї проблеми, підкріплене прикладами із сучасної німецької мови, зокрема її фразеологічного фонду.

Міжкультурна комунікація як обмін між людьми ціннісними надбаннями культури існувала з давніх-давен, адже й тоді виникали зв'язки між народами, що сприяли взаємодії та взаєморозумінню між націями та їх культурами. Питаннями міжкультурних відмінностей, співвідношення культури та комунікації, їх взаємозв'язку та взаємовпливу опікувалися також й древні філософи. Однак лише у XVII-XX ст. у працях філософів Л. Вітгенштайна, Ю. Габермаса, Г. Гадамера, І. Гердера, І. Канта, Ф. Ніцше, П. Сорокіна, І. Фіхте, З. Фрейда, Ф. Шляєрмахера, О. Шпенглера та інших явища культури та комунікації розглядаються у їх нерозривному зв'язку. Як академічна дисципліна міжкультурна комунікація утвердилася в 1954 році, коли з друку вийшла книга Е. Холла і Д. Трагера «Культура як комунікація». У цій книзі автори вперше запропонували термін «міжкультурна комунікація», яку трактували як особливу сферу людських відносин. Пізніше основні положення та ідеї міжкультурної комунікації були більш розвинені у відомій праці Е. Холла «Німа мова» (1959 р.), у якій автор розвинув ідеї про тісний взаємозв'язок культури й комунікації та дійшов висновку про необхідність навчання іноземної культури. Феномен міжкультурної комунікації намагалися пояснити з різних точок зору й інші дослідники, як от: К. Бергер, С. Гантінгтон, Е. Гірш, Г. Гофстеде, С. Даль. Вагомий внесок у вивчення питань міжкультурної комунікації як соціального феномену внесли російські вчені Є.

Верещагін, Т. Грушевицька, Б. Єрасов, Н. Іконнікова, В. Костомаров, С. Тер-Мінасова, Н. Шамне та ін.

В Україні проблеми міжкультурної комунікації в різних аспектах розробляє велика група дослідників, як от: В. Андрущенко, Н. Висоцька, О. Грищенко, Л. Губерський, І. Дзюба, П. Донець, В. Євтух, А. Єрмоленко, Г. Касьянов, М. Кушнарєва, Л. Нагорна, А. Приятельчук, М. Обушний, П. Скрипка та інші. Своєрідність міжкультурної комунікації досліджують різні галузі знання, зокрема етнолінгвістика, етнопсихологія, соціологія, культурна антропологія, лінгвокраїнознавство, культурологія тощо. Але тільки аналіз міжкультурної комунікації саме з точки зору соціальної філософії дозволяє здійснити осмислення буття людини й суспільства через конкретні культурні форми, соціальні умови та механізми, що зберігають національну й культурну ідентичність.

Тісний зв'язок, взаємозв'язок викладання іноземних мов, міжкультурної комунікації та мовної картини світу є сьогодні очевидним та таким, що не потребує доведення та пояснень. Мовна картина світу (далі МКС) є одним із фундаментальних понять сучасної лінгвістики, коріння якої сягає часів античності. Античні філософи відстоювали думку проїдентичність змістовної сторони словесного знака в різних мовах і вбачали своєрідність кожної мови лише у зовнішньому / звуковому чи графічному вираженні [1, т. 2, с. 93]. Антична ідея паралелелізму між словами, поняттями і предметами довгий час існувала у філософській думці, пройшовши перипетіїсередньовічної полеміки реалістів і номіналістів, витримавши випробування англійського емпіризму та німецького ідеалізму, вона знову воскресла у «Логіко-філософському трактаті» Л. Вітгенштейна [6]. Однак на плідному ґрунті європейської філософії, представленій працями Ф. Бекона, Дж. Локка, Г. В. Лейбніца, Дж. Віко, Е. Бонно де Кондільяка, І. Г. Гердера, видатний німецький дослідник В. фон Гумбольдт вперше чітко та виразно дав лінгвістичну інтерпретацію індивідуальної своєрідності мов, висловивдумку про особливе мовне світобачення етносом, вказав на нерозривну єдність мови та свідомості людини, результатом якого є суб'єктивний образ об'єктивного світу. Наріжним каменем лінгвістичних досліджень учений вважав вивчення індивідуальної специфіки кожної окремої мови, вираженої не тільки в звуковій будові, але й, перш за все, в організації змістовної сторони, переплетеної з функціонуванням людської думки та нерозривно пов'язаної з духом народу, що говорить цією мовою. Дослідник, відзначаючи неминучу подібність образів, що виникали в уяві різних індивідів навіть при

найконкретнішому вжитку слова як матеріального знака поняття стверджував, проте, що «... кожне слово містить те, що не підлягає подальшому словесному уточненню, і, що слова різних мов ніколи не бувають синонімами, навіть, якщо позначають в цілому однакові поняття» [8, с. 181]. Найрадикальнішу позицію щодо цього питання мав вітчизняний мовознавець О. О. Потебня, який стверджував, що, навіть «... коли дві особи розмовляють на одній мові і розуміють один одного, то зміст даного слова в обох є різним, але уявлення настільки є схожим, що може сприйматися як тотожне» [17, с. 185].

Ідеї В. фон Гумбольдта були підхоплені неогумбольдтіанцями, один з яких, Л. Вайсгербер, у 30-х роках XX століття ввів у науку термін «мовна картина світу» (*sprachliches Weltbild*), зазначивши при цьому, що «у мові певної спільноти живе та діє духовний зміст, скарб знань, який називають небезпідставно картиною світу певної мови» [5]. Велику роль у становленні та розвитку МКС відіграла так звана «гіпотеза Сепіра-Уорфа» видатних американських етнолігвістів Е. Сепіра та Б. Уорфа [22]. Згідно із цією теорією відмінності норм мислення зумовлені різними нормами поведінки в культурно-історичному тлумаченні. Б. Уорф доводить, що навіть основні категорії субстанції, простору, часу можуть трактуватися по-різному залежно від структури якостей мови: «... поняття «часу» і «матерії» не дані із досвіду всім людям в одній й тій самій формі. Вони залежать від природи мови чи мов, завдяки вживанню яких вони й розвинулися» [22, с. 178]. За твердженням Уорфа, етнос членує природу в тому напрямку, який йому підказує його рідна мова. Навколишній світ постає перед народом як «калейдоскопічний потік вражень», світ, який людська свідомість повинна організувати за допомогою мовної системи. Індивід членує світ та організовує свої знання у поняття за умовами домовленості чи угоди, що має силу для певного мовного колективу й закріплена в моделях його мови.

Питанням мовної картини світу займаються й сучасні вітчизняні та зарубіжні дослідники, як от: Ю.Д. Апресян, Н.Д. Арутюнова, А. Вежбицька, Ю. Степанов, Ф. С. Бацевич, Г. Брутян, Н. Сукаленко, М. П. Кочерган, І. О. Голубовська, Л. В. Куликова, А. В. Соломаха та ін. Сьогодні науковці активно розробляють ідею відтворення картини світу на засадах аналізу специфічних лінгвістичних, культурологічних, семіотичних концептів мови в галузі міжкультурної комунікації. Дослідники наголошують на тому, що кожна природна мова відбиває певний, характерний для мовної спільноти спосіб сприйняття й організації світу, а мовні зна-

чення складаються в єдину систему поглядів, своєрідну колективну філософію, що є обов'язковою для всіх її носіїв, формуючи тим само загальну мовну картину. Погляд мовної спільноти на світ є частково універсальним, частково специфічним, оскільки носії різних мов бачать світ дещо по-різному, крізь призму своїх мов.

Світобачення та світосприйняття, національний склад мислення, історію, культуру етносу мова зберігає в мовних одиницях різних рівнів в особливій образності, у понятійних категоріях. Найяскравіше це втілює мова у фразеології, що відображає, визначає, зберігає досягнення когнітивної людської діяльності, особливості національної психології, а також забезпечує діалог минулого із сьогоденням та сьогодення з майбутнім. Варто зазначити, що мовна картина світу є різнорівневим, психологічним, логічним та мовним явищем. Мова безпосередньо пов'язана з мисленням. Так, на думку Г. В. Колшанського, необхідно говорити не про мовну картину світу, а про мовномисленнєву картину світу. Мова відображає досвід кожного народу і виявляє не лише спільні знання, а й своєрідність бачення світу. Мовна картина світу складається з багатьох елементів, таких як традиції, вірування, ритуали, обряди, цінності, знання, поняття, уявлення, моделі поведінки, стереотипи та інше [9].

Різні мови мають багато спільних рис, що зумовлюється фізичною природою людини, функціями головного мозку та нервової системи. Продемонструємо це на прикладах двох мов — німецької та української. В обох порівнюваних мовах існують ФО, що збігаються за всіма макрокомпонентами семантичної структури фразеологізму (денотативним, граматичним, оцінним, емотивним, мотиваційним, стилістичним). Наприклад: а) поняття «джерело прибутку» у німецькій та українській мовах виражаються ідентичними ФО *die melkende Kuh* (розм.) дослів. дійна корова [НУФС, т.1, с. 413: 1275] та укр. *дійна корова* (ірон.) [СФУМ, с. 308: 300]; б) поняття «надто бідний» *arm wie eine Kirchenmaus* дослів. бідний як церковна миша [RW, B.11: 58] та укр. *як (мов, ніби) церковна миша бідний* [СФУМ, с. 390: 267]; в) поняття «засоби, найнеобхідніші для прожитку, для існування»: *das liebe (tägliche) Brot* дослів. хліб насущний [НУФС, т. 1, с. 124: 1659] та українська ФО *хліб насущний (насушний)* [СФУМ, с. 746: 68]; г) поняття «жити розкішно, багато, без будь-яких обмежень»: *auf großem Fuße leben* дослів. жити на широку ногу [НУФС, т. 1, с. 233: 1147] та українська ФО *жити на широку ногу* [СФУМ, с. 439: 227]. Особливе світобачення носіїв німецької мови, своєрідне представлення світу у значеннях мовних одиниць, їх особливу

образність, особливі понятійні категорії, національний склад мислення можна простежити на наступних фразеологічних одиницях. Так, наприклад, поняття «низька ціна, низька вартість» у німецькій мові виражається за допомогою флоронімів *Pfifferlig* (гриб лисичка), *taube Nuß* (пустий горіх), *faule Bohne* (гнила квасолина), *Schuß Pulver* (незначна кількість пороху, необхідного для одного пострілу), що є словами-компонентами таких фразеологічних одиниць (далі ФО): *etw. ist keinen / nicht einen Pfifferlig* (гриб лисичка) *wert* [НУФС, т. 2: 105]; *das ist so viel wert, wie eine taube Nuß* [НУФС, т. 2: 83]; *das ist keine faule Bohne wert* (ugs.) — «щось не варте гнилої квасолини»; *keinen Schuß Pulver wert sein* (розм.) [RW, B.11: 590]. В українській мові це поняття передається за допомогою назв найменших грошових одиниць *гроша, щербатої копійки, шага', ш'еляга, мідногоп'ятака, карбованця*, що є словами-компонентами в таких українських ФО, як от: *не вартий* (не варт) [і] [ламаного] *гроша (карбованця, [щербатої] копійки, шага', ш'еляга [мідного] п'ятака)* [в базарний день] [СФУМ, с. 52: 26]; *гріш (копійка, шаг) ціна [в базарний день] кому, чому»* [СФУМ, с. 758: 38]. Наведені приклади демонструють різні способи вираження одного й того самого поняття.

Спалах інтересу в лінгвістів до мовної картини світу у другій половині ХХ — на початку ХХІ століття був викликаний «змінною ціннісних орієнтацій в освіті й науці, гуманізацією та гуманітаризацією науки як специфічної риси наукового пізнання кінця ХХ ст., зміцненням людського чинника ув мові, звернення до проблем формування та розвитку мовної особистості, увага до мови як соціального чинника національної ідентифікації, як засобу національного самовизначення; розширення та зміцнення мовних контактів, що ведуть до зіставлення, накладання різних мовних систем та виявлення специфіки національних мов та національного світобачення» [10, 11, 12, 16, 19].

Причину свого нерозуміння та непорозуміння, що виникають у спілкуванні з іноземцем, мовець бачить, перш за все, у недостатньому рівні своїх знань іноземної мови, що і створює мовний бар'єр. Подолання мовного бар'єра не забезпечує ефективності міжкультурного діалогу. Саме тут виникає необхідність подолання культурного бар'єра. Жива мова існує у світі її носіїв, і вивчення її без знання цього світу унеможливорює користування мовою як засобом спілкування. Освоєння світу іноземної мови спрямоване на те, щоб вивчити особливості вживання мовної одиниці, знати додаткові смислові та стилістичні її навантаження, суспільно-політичні, історичні, культурні, побутові реалії.

Кожне заняття з іноземної мови є місцем зустрічі, перетину двох культур — рідної та іноземної, тому що кожне іноземне слово відображає інший, іноземний світ, іншу іноземну культуру. За кожним словом стоїть зумовлене національною свідомістю світосприйняття, його тлумачення та розуміння. Мовна картина світу історично склалась у свідомості конкретного мовного колективу й відображає в мові сукупність уявлень про світ, певний спосіб концептуалізації дійсності. Ігнорування національними розбіжностями у спілкуванні між представниками різних культур призводить до неминучого конфлікту.

У яких сферах міжкультурної комунікації найчастіше відбуваються непорозуміння? Опрацювання літератури [10] дає змогу виокремити такі сфери, де виникають непорозуміння та конфлікти: а) вербальна та невербальна комунікація; б) способи поведінки, традиції та звичаї; в) нормативно-ціннісна система; г) когнітивні стилі та мислення; ґ) просторова та часова парадигма; д) культурна та мовна картина світу. Володіння іноземною мовою передбачає розуміння, знання концептуалізації світу, відображеного в конкретній мові. Уявлення про світ, що міститься у мовних одиницях різного рівня тієї чи тієї мови, складається в єдину для її мовців систему поглядів, приписів та розпоряджень. Специфічно-національна інформація (національне світобачення та національні принципи концептуалізації світу, система поглядів, уявлень етносу) міститься у значенні мовних одиниць різних рівнів у неявному, закодованому вигляді. Уживаючи мовні одиниці із закодованою інформацією, мовець машинально сприймає одночасно й погляд на світ, який несе ця одиниця. Оскільки конфігурація ідей у значенні мовних одиниць рідної мови сприймається як те, що є загально зрозумілим, у носія мови виникає ілюзія, що так взагалі побудований світ. Тут виникають непорозуміння між представниками двох культур. Нижче подані ФО німецької та української мов, що мають структурно-семантичні збіги, але при цьому мають незначні лексичні, граматичні й лексико-граматичні відмінності. Поняття «*підти прилюдним, публічним торгом, з аукціону*» виражається у німецькій мові *unter den Hammer kommen* дослів. підти під молоток [НУФС, т. 1, с. 301: 268], а в українській мові — *підти з молотка* [СФУМ, с. 404: 387]. Багатозначні фразеологічні одиниці в порівнюваних мовах можуть збігатися лише в одному із своїх значень, як от: німецька ФОСЕР *jmdm das Brot vom Munde stehlen*— дослів. красти у кого-небудь хліб з рота — «віднімати заробіток у кого-н.» [НУФС, т. 1, с. 124: 1662] збігається з ідентичною українською *відривати [шматок] [хліба] від*

рота 1. «відмовляти собі у найнеобхіднішому заради кого чи чого-небудь»; 2. «позбавляти кого-небудь найнеобхіднішого, забираючи його собі» [СФУМ, с. 105: 489] лише у другому значенні.

Висновки. Зіставлення різних мовних картин світу допомагають виявити розбіжності, уникнути зіткнення двох культур, вибудувати свою поведінку згідно з нормами іншої культури, сприймати та інтерпретувати дії співрозмовника через призму його культурної та мовної картин світу, розуміти його комунікативну стратегію та тактику. Оцінювати комунікативні невдачі потрібно на об'єктивному ґрунті, ураховуючи культурні відмінності. Вивчення МКС є шляхом, що дозволяє краще пізнати, вивчити та знати національну специфіку будь-якої іноземної мови.

Література

1. Аристотель. Сочинения в 4-х томах / Аристотель. — М., 1978. — Т. 2. — 687 с.
2. Арутюнова Н. Д. Аномалии и язык (К проблеме языковой картины мира) / Н. Д. Арутюнова // Вопросы языкознания. — 1987. — № 3. — С. 3–19.
3. Бацевич Ф. С. Основы комунікативної лінгвістики / Ф. С. Бацевич. — К.: Академія. — 2004. — 343 с.
4. Брутян Г. А. Языковая картина мира и ее роль в познании / Г. А. Брутян // Методологические проблемы анализа языка. — Ереван: Ереван. гос. у-нт. — 1976. — 294 с.
5. Вайсгербер Л. Родной язык и формирование духа / Л. Вайсгербер. — М.: Прогресс. — 1993. — 268 с.
6. Витгенштейн Л. Логико-философский трактат / Л. Витгенштейн. — М., 1958. — 133 с.
7. Голубовская И. А. Этнические особенности языковых картин мира / И. А. Голубовская. — К.: ВПЦ «Київ. ун-т». — 2002. — 293 с.
8. Гумбольдт В. фон. Избранные труды по языкознанию / В. фон Гумбольдт. — М.: Прогресс. — 1984. — 396 с.
9. Колшанский Г. В. Объективная картина мира в познании и языке / Г. Колшанский. — М.: Наука. — 1990. — 396 с.
10. Куликова Л. В. Межкультурная коммуникация: теоретические и прикладные аспекты. На материале русской и немецкой лингвокультур: Монография / Л. Куликова. — Красноярск: РИО КПУ. — 2004. — 196 с.
11. Кубрякова Е. С. Языковое сознание и языковая картина мира / Е. С. Кубрякова // Филология и культура: Материалы второй Международной конференции. — Тамбов: Изд-во ТГУ им. Г. Р. Державина, 1999. — С. 6–13.

12. Манакін В. М. Мова і міжкультурна комунікація / В. М. Манакін. — К.: ЦУЛ, 2012. — 288 с.
13. Мовні і концептуальні картини світу: зб. наук. праць / [О. П. Чередніченко та ін. (ред.)]. — К.: Вид-во при КДУ, 1996. — 176 с.
14. (НУФС, т. 1) Гаврись В. І., Пророченко О. П. Німецько-український фразеологічний словник. Том І. — К.: Рад. шк., 1981. — 416 с.
15. (НУФС, т. 2) Гаврись В. І., Пророченко О. П. Німецько-український фразеологічний словник. Том 2. — К.: Рад. шк., 1981. — 416 с.
16. Почепцов О. Г. Языковая ментальность: способ представления мира / О. Г. Почепцов // Вопросы языкознания. — 1990. — № 6. — С. 28–37.
17. Потебня А. А. Полное собрание сочинений. — Харьков, 1926. — Т. 1. — 205 с.
18. (СФУМ)Словник фразеологізмів української мови / уклад.: В.М. Білоноженко та ін. — К.: Наукова думка, 2003. — 1140 с.
19. Соломаха А. В. Взаємозв'язок світу, етносу та мови (до питання про мовну картину світу) / А. В. Соломаха // Науковий часопис НПУ ім. Драгоманова. Серія № 8. Філологічні науки (мовознавство і літературознавство): зб. наук. праць. — К.: НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2005. — Випуск 1. — С. 117–121.
20. Телия В. Н. Роль образных средств языка в культурно-национальной окраске миропонимания / В. Н. Телия // Этнопсихологические аспекты преподавания иностранных языков. — М., 1996. — С. 82–89.
21. Тер-Минасова С. Г. Язык и межкультурная коммуникация / С. Г. Тер-Минасова. — М.: Слово, 2000. — 265 с.
22. Уорф Б. Л. Наука и языковедение / Б. Л. Уорф Б. Л. // Новое в лингвистике. — М.: Ин. лит., 1960. — Вып. 1. — С. 169–182.
23. Bolten J. Interkulturelle Wirtschaftskommunikation. Texte / J. Bolten // L. R. Tsvasman (Hg.): das große Lexikon Medien und Kommunikation. — Würzburg, 2006. — S. 167–170.

УДК 81.27:811.16

Дьолог О.С.,
 кандидат філологічних наук,
 доцент кафедри українознавства і мовної
 підготовки іноземних громадян